

Fotoğrafçının gözünden evsizler, yönetmenin gözünden fotoğrafçı

Agos gazetesi fotoğraf editörü Berge Arabian'ın uzun yıllardır yaşadığı Kanada'dan İstanbul'a dönüş yolculuğu, belgesel yönetmeni Zoran Malsic tarafından filmleştirildi. 'Nobody Knows My Songs' adlı filmde Arabian'ın evsizlerle ilgili projesinden yola çıkılarak, fotoğrafçının İstanbul'a taşınmasıyla birlikte köklerine dönüş yolculuğu ele alınıyor. Filmde, Arabian'ın, Toronto'nun işlek caddelerinden Queen Street'teki evsizlerle çalışmasını görüyoruz. Evsizlerden Sebastian Belec ile tanıştıktan kısa süre sonra neredeyse onunla yakın arkadaş olan Arabian, film boyunca Belec ve arkadaşlarıyla birlikte geçirdiği altı aylık süreci anlatıyor.

2016'da Hong Kong Arthouse Film Festivali'nde 'En iyi belgesel film' ödülünü kazanan, aynı yıl Lizbon Uluslararası Film Festivali'nde de gösterilen, 2017'de Kalküta Kült Film Festivali'nin iki finalistinden biri olan filmi, fotoğrafçı Berge Arabian ile konuştuk.

VARTAN ESTUKYAN / estukyana@gmail.com

Evsizlerle ilgili bir proje yapmaya ne zaman ve nasıl karar verdiniz?

Bu projeye başlamadan 10 yıl önce kendim için projeler yapıyor, sağı solu fotoğraflıyordum. Şehrin merkezindeki Queen Street, evsizlerin çok olduğu bir bölge, fenomen bile diyebiliriz. Boş vakitlerimde hep o bölgeye gider, orada saatlerce dolanır, bir yere oturur kahve içer ve fotoğraf çekerdim. Evsizlerin çoğu Amerikan yerlisiydi. O bölgeyi bir iki yıl fotoğrafladım, bu süre içinde birçok evsizle tanıştım, bir kısmı aşırı uyuşturucudan öldüler. İşlerimden ötürü bir süre sonra o sokaklara gidemez oldum. 10 yıl sonra, oradaki evsizlere ne oldu, değiştiler mi, şu an ne yapıyorlar diye düşündüm, hatta özlediğimi bile söyleyebilirim. 10 yıl sonra gittiğimde, hiç kimseyi tanımyordum. O bölgedeki evsizler, belirli bir bölgede yıllarca kalmıyorlardı, birkaç yıl orada yaşadktan sonra başkayere geçiyorlardı. Tekrar bölgeye gittiğimde bazı fotoğraflar çektim ancak eskisi gibi değildi, ne bölge, ne de oradaki insanlar. Bu gibi bölgeleri fotoğraflamak için oradaki insanlarla tanışmanızı, onlarla vakit geçirmeniz gerekir. Sizin bir turist olmadığınızı, onlara gerçekten fotoğrafçı olduğunuzu ve onları fotoğraflamak istediğinizi inandırmanız lazım.

Sebastian Belec'le ne zaman tanıştınız?

İkinci kez Queen Street'e gittiğimde, köşeden yükseslesiyükseldiğini duydum, tartışma veya kavga sesi değildi bu, birbirleriyle konuşuyorlardı sadece... Gittim baktım, üstü çıplak, göğsünde büyük bir dövme olan, bir rock grubu solisti tipinde delinin biri... Adamın görünüşü hoşuma gitti, fotoğraflamak istiyordum ama utandım. O günden sonra bir-iki kez daha gittim belki götürüm diye, ama orada yoktu. Bir gün yine bölgedeki başka evsizlerle konuşuyorken, birden bu adam döndü ve yanımıza geldi. Sigara istedi, ben de verdim. Sigarayı aldı ve arkasını dönüp gitti. Sonra birden durdu ve döndü, "Buralarda bir fotoğrafçı varmış, bölgeyi fotoğraflamak istiyormuş. İsterse fotoğraflayabilir" dedi. Ben de, "O kişi benim, hazırım" dedim, bunun üzerine "Gel bakalım" dedi ve böylece Sebastian'ı fotoğraflamaya öyle başladım. Diğer evsizlerle birlikte, kırmızı ışıkta duran arabaların camlarını siliyordu. Tanıştığımız ilk gün, yarım saat boyunca aralıksız onu fotoğraflamaya başladım. İçtiler, konuşular, sarhoş oldular... Çektiğim ilk fotoğrafta, bana orta parmağımı gösterdi. Çok güzel bir fotoğraftı. Birkaç gün sonra zaten

'Arkadaş olmak kaderlerinde vardı'

Filmin yönetmeni Zoran Malsic, 'Nobody Knows My Songs'u Agos için değerlendirdi.

"Tıpkı her insanın olduğu gibi, elbette benim de evsiz insanlara dair önyargılarım vardı. Onlardan korkmamızın sebebi, evde ve okulda bize öğretilen, söylenenler, yani cehaletimizden."

bütün arkadaşlarına reklamımı yapmış ve beni onlarla tanıştırmıştı.

Evsizleri fotoğraflamadan önce, onlara dair herhangi bir önyargınız var mıydı? Onları çalıştıktan sonra, bu önyargılarınızdan kurtuldunuz mu?

Tıpkı her insanın olduğu gibi, elbette benim de evsiz insanlara dair önyargılarım vardı. Onlardan korkmamızın sebebi, evde ve okulda bize öğretilen, söylenenler, yani cehaletimizden. Ailem, fakir insanlara kötü söz söylemezdi çünkü onlarla empati kurardı. Ancak hemen herkes tarafından kabul gören, bildik bir 'evsiz' imajı var: Pis ve tehlikeli olurlar. Toronto'da geçirdiğim onlarca yıl boyunca sokakta kalan birçok insanla tanıştım ve aralarında çok sevdiğim oldu. Bu, belki de kendi özgür konuşma ve davranma biçimlerinden kaynaklanıyordu. Bazen de böylesine zeki bir genç neden sokakta yaşıyor diye düşünür, onlar için üzülürdüm. Yeri geldi onlarla bir bankta oturup konuştum, yeri geldi yarım metre karda arabayla onlara kalacak yer arardım. Tabii her çeşit evsiz insan var. Bunlardan bazıları da tehlikeli insanlardı. Bu tehlikeyi sezdiğim zaman, onlardan uzaklaştığım da oldu.

Filmin bir sahnesinde, her ne kadar öyle bir karakter olmadığımı görsek de, Sebastian'ın elinde bir bıçak var. Kullanmak için değil, sadece korkutmak

Filmi çektiğim sırada Berge, aşk ve evsizlikle ilgili bir proje yapıyordu. Beni tam anlamıyla bu temaya çekti ve Toronto'daki Queen Street civarındaki evsizlerle tanıştırdı. Böylece Berge'nin yaptığı her şeyi, tanıştığı herkesi filme çekmeye başladım. O kendi projesi için hararetle bir şekilde çalışırken, ben de onun sayesinde sokaktaki insanlarla tanıştım. Çoğunun ciddi bağımlılıkları vardı. Berge, bu insanların çoğuyla arkadaşça bir ilişki içindeydi ama Sebastian'la gerçekten arkadaş olmuştu. Böylece Sebastian, filmimdeki en önemli ikinci karakter haline geldi.

Çekimler devam ettiği sırada, Berge ve Sebastian'ın dünyadaki daha çok çekildiğini fark ettim. Bence Sebastian, Berge'nin en sevdiği karakter haline geldi. Çünkü o sırada Sebastian, genç ve bekâr bir anne olan Emily'ye aşık oldu. İkisinin de geçmişte ağır bağımlılıkları vardı fakat bunlardan kurtulmuşlardı. Birbirlerine çok aşıktılar ve Emily'nin bebeği umut hissine ve gelecekle ilgili hayallere bir eklenti olmuştu. Berge kendi hayatında da benzer bir süreçten geçiyordu, eşi olan

için yanında bulundurduğunu söylüyor. Siz orada neler hissettiniz?

Bugünün örneğiyle ele alacak olursam, Sebastian, Çukur dizisindeki Vartolu karakterine benziyor. Tehlikeli ama aynı zamanda sevilesi de biri. Ancak durduk yere bir tehlikeye vesile olmaz. Bir karakteri eğer seversek, bu yüzden severiz. Sebastian için de aynısını söyleyebiliriz. Eminim ki eğer bir kavga olursa o, kavgayla katılmayacağı, oradan uzaklaşacağı. İnsanları korkuturdu, ancak onlara zarar vermezdi.

Fotoğraf için temelli olarak Türkiye'ye taşınmaya hazırlanıyordu. Aslında bu iki adamın kaderinde arkadaş olmak vardı, yaşamlarının o döneminde hayatları paralel gidiyordu. Fakat bariz farklar da vardı. Biri toplum tarafından saygı duyulan bir sanatçı, birçok yönden başarılı biriydi ama diğeri köprü altında bir çadırda yaşayan, eski eroin bağımlısı ve alkolik biriydi. Berge'nin kolayca sosyal, kültürel, hatta etnik ve ırklar arası köprüler kurabilmesini izlemek benim için çok ilginçti. Hem Berge hem de Sebastian'a

Sebastian ve arkadaşlarını fotoğraflarken, bir dönem yanlarına iki evsiz daha eklendi. Onların tehlikeli oldukları her hallerinden belliydi. Ne zaman ortama o ikisi gelse, ben bir şekilde uzaklaşıyordum. Sebastian da çok sevmiyordu ancak sorun çıkarmasın istemediği için sesini çıkarmıyordu. Hatta onlardan korktuklarını bile söyleyebilirim.

Belgeselde Sebastian'ı hep sarhoş görüyoruz ancak siz onunla altı ay boyunca çalıştınız ve ayık olduğu zamanlar da kendisiyle vakit geçirdiniz. İki Sebastian arasında ne gibi farklılıklar var?

İçmeyi çok severdi, bu bir gerçek. Geçmişte eroin manmış. Hatta bu sebepten ötürü kalbinden ciddi bir ameliyat geçirmiş ölümden dönmüş. Biz tanıştığımızda tedavi görüyordu. Her para kazandığında sandık dolusu bira alır ve hıkr hıkr içerdi. Sarhoşken her türlü serseriliği yapardı, sokaktakilere laf atmak, sağa sola bağırarak gibi... Ancak sadece bağırırdı, fiziksel bir karşılığı yoktu. Sarhoş olduğu kadar değil belki ama, ayıkken birçok kez teke tek konuşma fırsatımız da oldu. Bu buluşmalarımızda bir yerinde espresso içiyorduk. Önceleri sevmese bile zamanla alış-

derin bir saygı beslemeye başladım. İkisi de çok içten, dürüst ve gerçeklerdi. Kamerana bakıp bir şey söylediklerinde her şey gerçektir, içten hesapları asla yoktu, sonuna kadar dürüstlerdi. Film karakterlerinden daha fazlasını bekleyemedim!

Benim için en dokunaklı olan, Berge'nin oldukça idealist ve hümanist olmasıydı. Bazen onun için çok endişelendim, daha sonra da yeni evsiz arkadaşlarımız için. Aslında Berge, masumiyet ya da ruhun sağlıklı diyebileceğimiz bir şeye sahip. Ben de bunu takdire değer buluyorum.

tı, hatta sevmeye bile başladı. Kahve içtiğimiz buluşmalarda benimle daha yakın bir ilişki kurdu, öyle ki ağladığı zamanlar oldu. Depresyonunda ki halini gördüm, babası hakkında anlattıklarını, annesine olan sevgisini dinledim. Zamanla, benim, onun kötülüğü için orada olmadığuma dair güven duymaya başladım.

Sebastian ve arkadaşlarıyla çalıştığınız süre boyunca bir samimiyetiniz oldu. Bunun en güzel örneklerinden biri de, İstanbul'a gitmeden önce sizin için hazırladıkları veda partisi. O partiyi anlatabilir misiniz?

Her ne kadar samimi olsanız da, bizim ve onların hayat görüşleri, yaşam standartları birbirinden çok farklı. Onlardan biriyeli ahabalık ettiğim zaman, beni kendi çevresiyle tanıştırmak ve onun çevresi beni kabul edebilir ancak bu durum benim için geçerli değil. Ben Sebastian'ı kendi çevremle tanıştırmayı hayal edemiyordum. Ben onu, o da beni severdi. Hayatıma, eşime dair birçok şey bilirdi, ben de onun hayatına dair çok şeyden haberdardım. Ancak bu kadar, fazlası değil. Sebastian ve birçok arkadaşısı, bir noktada Türkiye'ye gideceğimi

MIRAN MANUKYAN

anladılar ve bana 'hoşça kal' demek için bir parti düzenlemek istediler. Mekânı tamamını kiralayacak kadar paraları yoktu, bu yüzden her masrafı yan yarıya bölüştürdük. Partinin yarısını ben, yarısını da onlar karşıladılar. Aralarında çok müzisyen vardı, özellikle punk rock çalan çoktu. Onlar, partiyi müzik grubu getirebileceklerini söylediler. Ben de onlar için, altı ay boyunca çektiğim fotoğraflardan güzel 100'ünün çıktısını aldım ve bir günlük bir sergi düzenledim. Partiyi katılan hemen herkesin fotoğrafını çekmiştim ve kimse'nin gönlü kalmasın diye hepsinin fotoğraflarını o bir günlük sergiye koydum. Tüm bunların yanı sıra, bir de sürprizleri vardı. Üzerinde karikatürümün olduğu bir poster hazırlamışlar ve birçok sokağa posterleri asmışlar. Dolayısıyla herkesi açık bir partiydi bu. Çok güzel geçti, dörtbeş müzik grubu sahne aldı, hemen herkes sarhoştü, ufak tefek kavgalar oldu, Sebastian zaten parti başladıktan bir saat sonra sarhoş oldu. O gece altı ay boyunca tanıştığım birçok evsizi orada gördüm. Bazılarını tanımyordum ama onlar beni tanıyordu çünkü fotoğraflarımdan onlara bahsetmişler. Bu, onlar tarafından gerçekten sevdiğimin bir göstergesiydi ve bu beni çok mutlu etmişti. Çok büyük bir gururla Kanada'ya veda ettim. Kanada'da birçok dostluk, arkadaşlık kurdum ancak en güzel veda, evsizlerle düzenlediğimiz ortak parti oldu. En tatlı 'hoşça kal'ı onlar söylediler.

Siz, kendiniz için proje üzerine çalışırken, aynı zamanda size dair bir belgesel çekilmesi çalışmanızı nasıl etkiledi?

Zoran, projemin üçüncü ayından sonra belgeseli çekmeye başladı. Onunla çalışmak çok keyifliydi. Çalıştığım zaman genelde tek başıma kalmayı tercih ederim, yanımda başkasını istemem. Başlarda Zoran'ın da dikkatimi dağıtacağını, projeme tamamen konsantre olmama engel olacağını düşündüm. Ancak proje ilerlerken, zamanla sessiz bir gözlemciye dönüştü ve çoğu zaman onun da orada olduğunu unuttum. Ondan ziyade, beni filme çektiği iki-üç aylık süre boyunca, Zoran'ın, beni gerçekten anlayan çok az insandan biri olduğunu fark ettim. Kamerayı açtığında onunla konuştum, dakonuştum, yüreğimde ne varsa döktüm... O da dinledi... Acılarımı, özlemlerimi, benlik arayışımı anladı. Bundan da öte, sevginin benim için ne denli kutsal olduğunu anladı. Eşime, anneme, Sebastian'a, bu hayata olan sevgim... Bu anlayışı için ona müteşekkirim. Film, baştan beri bildiğim bir konuda beni kendimden emin ettirdi: Zoran'ın ne kadar zarif bir ruha sahip olduğu.

*'Nobody Knows My Songs', iki hafta boyunca Agos okuyucuları için <https://www.reelhouse.org/xking/nobody-knows-my-songs-uzantisi-uzerinden-ucretsiz-izlenebilir>. Siteye ücretsiz kayıttan sonra filmi kiralamamız, ardından da kod bölümüne AGOS2018 yazmanız gerekiyor.

